

SVĒTUPE

KARTE

M 1 : 220 000

ŪDENSTŪRISMA CEĻVEDIS

Vispārīgā informācija

Garums 47km
Kritums 49m (1 m/km)

Iztek no Dūņezera Z gala, ietek Rīgas jūras līcī pie Svētciema. Baseina lielākā daļa atrodas Metsepoles līdzenumā, augšdaļa- Limbažu viļņotajā līdzenumā, bet lejas daļa- Vidzemes piekrastē. Baseinā daudz mežu un lielu purvu (Svētupes, Lielais Ērgļu purvs, Lielais Rūstūžu purvs). Svētupe augštecē tek pa seklu, pārpurvotu ieleju, vidustecē- pa dziļu ieleju (pie Pāles tās dziļums- 10 m). Līdz Pērļupītei tā tek uz Z, tālāk līdz ietekai- uz R. Ap 4 km garā Jaunupe Svētupes lejasteci savieno ar Salacu. Lielākās pietekas :labā krastā- Lūdiņupe (22 km), Šķirstiņa jeb Pērļupe (21 km), Sausupe (11 km), Vedamurga (8 km). Kreisā krastā- Ārupīte (16 km), Kulaurga (5 km).

Svētupe ir starptautiski definēta lašupe, kurā bez lašiem un taimiņiem ir arī daudzi citi Eiropas nozīmes aizsargājami dzīvnieki - ūdri, biežās upes perlamutrenes u.c.

Laivošanai izmantojama pavasaros augsta ūdenslīmeņa laikā, rudenos vai pēc ilgstošiem lietus periodiem. Jārēķinās, ka upē samērā daudz darbojušies bebrī un ir dažādu sanesumu aizsprosti, kas apgrūrina laivošanu- laiva jānes gar krastu vai jāmēģina atbrīvot ceļu. Patiks ekstrēmas atpūtas cienītājiem. Braukt ieteicams sākot no Pāles vai Lauvām, lairot iespējams līdz Jaunupes kanālam, pa kuru var turpināt ceļu līdz Salacai, vai arī mēģināt izbraukt līdz Svētciemam, kur upe ieplūst Rīgas jūras līcī. Pēc Jaunupes kanāla, kas maksīgi izveidots 17. gs, Svētupe gan krieviņi šaurāka, jo aptuveni 2/3 no upes ūdens tiek nopludināts uz Salacu.

Attālumi un orientieri

Augstums no grīvas, km	Augstums v.j.l.	Orientieris
53.2	49.0	Izteka no Dūņezera
49.4	48.8	lkp Ludiņa
45.9	47.2	Grantskalnu tilts
44.6	46.4	lkp caurteka no Asteres ez.
44.5	46.3	Šķirstiņu tilts
37.4	41.0	Tilts
35.5	39.4	Koka tilts pie Dreiliņiem
32.1	37.3	Tilts pie Pāles
30.0	36.3	bij. Pāles dzirnavas
29.7	36.1	tilts pie Pāles baznīcas
29.4	36.0	lkp Pērļupīte
28.1	35.0	lkp Sausupīte
27.0	34.2	lkp caurteka no Turmatu dīķa
25.0	32.7	Tilts pie Kelderiem
23.1	31.3	Gājēju tiltiņš, kk Liepu mājas
21.8	30.0	bij.dzirnavu aizsprosts, kkp Arupīte
21.4	28.7	vecā tilta vieta
21.3	28.5	Dzelzbetona tilts pie Lauvām
14.5	19.7	www.campo.laivas.lv Lībiešu upurālas
14.2	18.7	Koka tilts
12.3	15.2	Gājēju tiltiņš
9.5	11.8	Gājēju tiltiņš, lk kempings
9.0	11.2	Svētupe pa kreisi, Jaunupe taisni
8.9	11.2	Vecais tilts
8.8	11.0	Tilts Vecsalaca - Lauvas
8.1	10.2	Tilts
7.7	9.5	Tilts
6.2	6.5	Koka tilts, bij. dzirnavas
3.4	5.5	Dzirnavu aizsprosts
3.3	3.4	Gājēju tilts
3.0	3.1	Tallinas šosejas tilts
		Jūra

Svētupes kritums (m/kmlkm): www.campo.laivas.lv

Makšķerēšana Svētupē

Lai makšķerētu Svētupē ir nepieciešama makšķernieka karte. Aizliegts spiningot no 1.oktobra līdz 20.novembrim.

Svētupes kultūrvēsturiskie un dabas objekti

1 **Dūņezers**- garums 4,1 km; platums- 0,5 km; dziļums-1,5 m. Dūņezers iekļauts „Natura 2000” aizsargājamo objektu sarakstā, bet portālā www.ezeri.lv minēts kā viens no 10 netīrākajiem Latvijas ezeriem.

2 **Svētupes purvs** - Svētupe tek cauri šim zemajam purvam. Platība- 917 ha. Kūdras

vid. dziļ. - 1,2 m, lielākais dziļums - 3 m. Kopējie kūdras krājumi 11 milj. km³. Svētupes purva lielāko daļu aizņem mežs - 640 ha.

3 Sena ostas vieta - Svētupē saglabājušies hidrotehnisko būvju paliekas 14.-15. gs. ozola pāļi un izraktie kanāli upes labā krastā (iespējama sena ostas vieta).

4 Ungurkalns-pilskalns atrodas Vilkenes pagastā Svētupes labā

krastā pirms Limbažu - Pāles - Salacgrīvas ceļa Šķirstiņu tilta. Tas orientēts paralēli Svētupēi Z-D virzienā. Tā ir bijusi apmēram 500 m gara grēda, kuras Z gals izmantots par pilskalnu. Te kalns

jau no dabas savrups 8-12 m augsts. Lai to nocietinātu, gar pilskalna plakuma trijām pusēm „U” burta veidā uzbūvēts valnis, kas D galā sasniedz 4m augstumu. Tādējādi norobežots ap 80x40 m liels plakums, kas ir slīps pret DA. Ungurkalns ir cilvēku roku pārveidots. Par cilvēku klātbūtni agrākos laikos liecina arī kultūrlānis pilskalna vaļņos.

5 Šķirstiņu tilts.

un skaists parks ap ēku. 1920. gados muižā iekārtoja doktorātu, kurš šeit darbojās līdz pat 1968. g., tāpēc muižas ēka ieguvusi nosaukumu „Doktorāts”. Tagad Drieliņmuižā un parks ir privātpašums, īpašnieki atjauno ēku, kopj parku.

6 Drieliņi. Drieliņu pusmuiža radusies 17.gs. un iesākumā piederējusi Hastferu dzimtai, taču vēlāk nonākusi fon Ostensakenu īpašumā. No 1847.g. tās saimnieki bijuši fon Fegezaki. Šīs muižas nomnieks 19.gs. bija Rikveilis. Pie viņa meitām par mājaskolotāju 1892.-93.g. strādāja toreiz mazpazīstamā dzejniece Aspazija. Drieliņmuižā tapusi viņas luga „Zaudētās tiesības”.

Muižas ēka ir celta 19.gs. pirmajā pusē, tomēr gadu gaitā tā pārbūvēta. Saglabājušās vēl vecās durvis

7 Lāča ala - atrodas starp Drieliņmuižu un Maija birzi Svētupes labā krastā nelielā smilšmāla klintī. Te iztek avotiņš, kuram virsū noslidējuši ieva, ar saknēm aizsegdama ieeju nelielā ap 2 m alā.

8 Maija birzs - atrodas Svētupes labā krastā. 1935.g.pavasārī pie Pāles pagastnoma, kurš uz-

celts 20.gs. sākumā, Meža dienās skolēni kopā ar aizsargiem iestādīja bērzu, liepu un ozolu birzi, kuru nosauca par 15.maija birzi. Vēlāk to pārdēvēja vienkārši par Maija birzi, bet padomju laikā nosauca par Jaunatnes parku. Te, pašā Svētupes krastā, aug viens no Pāles dižākajiem ozoliem ar stumbra apkārtmēru - 6,4 m.

9 Piemiņas akmens - Pretī Lauru mājām, Svētupes labā krastā, atrodas akmens ar iegravētiem vārdu un uzvārdu pirmajiem burtiem:

Pirmd.5.Julijs
1867.

G.L: J.B: B.J.
J.K: M.K: E.B.

Ir nostāsts : *To vietu, kur ir akmens, sauc par Āzenbergu. Svētupes krastā bija izveidoti celiņi un saukto upes krasts. Tā veidošanu un kopšanu veicis Birkenfelda tēvs. Lielākā akmeņi iegravētais gada skaitlis – Āzenbergas atklāšanas laiks. Norādīti ir strādnieku vārdu un uzvārdu pirmie burti. Vietas izveidošana notikusi vienlaicīgi ar Pāles dzirnavu palaišanu.*

10 Viduslaiku kapsētas vieta - Pie Jaunkadegu mājām Svētupes kreisā krastā. Šo vietu vietējie cilvēki izsenis dēvē par Bikšustilbu un Mironkalniņu.

11 Pāles dzirnavu drupas - Svētupes kreisā krastā pretī Jaunkadegu mājām. To īpašnieks bijis Didrihs Birkenfelds, kuram piederēja arī Lauvu dzirnavas.

12 Pāles ev. - lut. baznīca - atrodas Svētupes labā krastā. Iesvētīta 1938. gadā. Baznīcā mākslinieka Augusta Annusa altārglezna „Kristus svētī bērnu”. Blakus baznīcai Pāles kapi – iesvētīti 1932. gadā.

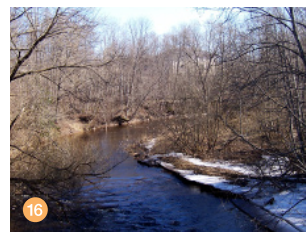
13 Ozolkalniņš - Svētupes kreisā krastā. Ozolkalniņa virsma ir plakums. Te aug daudz ozolu. Ir nostāsts, ka senos laikos zviedri, promiedami, iestādījuši ozolus un teikuši, ka atgriezies tad, kad koki būs lieli. Te ir arī akmens ar iekaltu sieviešu intīmo vietu. *Stāsta, ka pirms apmēram simt gadiem*

pie šī akmens ir bijusi satikšanās vieta „Kirpaku” māju saimniekam no Svētiema pagasta, otru upēi, ar savu izredzēto no pāliešiem, un viņam visa tā milas lieta tā patikusi, ka licis savam kalpam to iemūžināt un iekalt akmeņi.

14 Lauvas - apdzīvota vieta.

15 Lauvu dzirnavu vieta - Svētupē kādreizējais dzirnavu dambis un labā krastā atliekas no dzirnavām. Tās darbošanās pēdējos gados apsaimniekojusi D.Birkenfelda māsa, kas pēc ļaužu nostāstiem bijusi varen skopa.

16 Lauvu tilts.

17 Mutulojošais avots - atrodas Svētupes labā krastā starp Lielkadeģu un Sprundņu mājām. Avots ir augšupkāpijošs, mutuļojošs. Avota apkārtnē sakopta.

18 Sprundņu mājas - dzejnieka J.Sudrabkalna piemiņas istaba. Te no 1945.-74. gadam vasarās atpūtās J.Sudrabkalns. Mājas celtas 1864. gadā.

19 Kuiķules svētozolu birzs vieta - atrodas apmēram 300 m pirms Lībiešu Upuralām Svētupes labā krastā. Te pēc nostāstiem ļaudis savus ziedojumus likuši ozolu dobumos. Šajā vietā, izdarot pārbaudes rakumu, konstatēts 3cm biezs pelnu slānis.

20 Lībiešu Upuralas - Svētupes labā krastā pie Kuiķules atrodas Metsepoles lībiešu nozīmīgākā kulta vieta, par ko liecina arheoloģiskajos izrakumos atrastās 628 monētas un senlietas, alu sienās iegravētās senās maģiskās zīmes un visvecākais datētais ieraksts - 1664. Viena no garākām alām Latvijā. Galvenās ejas garums, ieskaitot visus nozarojumus - 47m, mazākās ejas - 19,5 m.

21 Drūmā klints - stāvs Svētupes kreisā krasta smilšakmens klints - atrodas aiz Lībiešu Upuralām pirms Kuiķuļu dzelzsbetona tilta. Atbalss te atskan tāpat kā pie Mazsalacas Skaņā kalna.

22 Kuiķules dzelzsbetona tilts.

23 Vedamurgas ieteka Svētupē - bijusi svētvietā - svētozoli.

24 Jaunupe - no Svētupes uz Salacu 17.gs. izrakts ap 4 km garš kanāls, lai pavasara palu ūdeņus no Svētupes novadītu Salacā. Teika: *Zviedru laikos kādu gadu bijusi liela neraža un ļaudīm trūcis maizes. Vecsalacā tolaik valdījis bagāts un varens kungs, kam maizes netrūcis. Negribēdams savu labumu par velti tērēt, viņš pavēlēja ļaudīm rakt upi starp Salacu un Svētupi, par darbu norēķinoties ar labību.*

25 Svētciems – Upes krastā varam aplūkot bijušo

ūdenszirnnavu ēku. To īpašnieks bija H.Rozenšteins. Svētupes kreisā krastā pirms VIA šosejas bijušais svētciema zirgaudzētavas ēkas, kas 1930-tajos gados atrodās Latvijas Zemkopības ministrijas īpašumā. Tagad te lēnām tiek iekārtots atpūtas komplekss.

26 VIA Baltica šoseja

Svētupes labā krastā saglabājušās kādreizējās Svētciema muižas saimniecības ēkas un parks. 17. gs, Svētciems atdalīts no Vecsalacas un muiža 1686.g. atzīmēta Lielvidzemes kartē (zviedriski - Nya Salishoff, vāciski - Neu Salis. Nosaukums - Svētciems pastāv jau 85 gadus.

18.gs. Svētciema muižu mantoja baronu Duntenu dzimta, 1841.g. tā nonāca Fēgezeku dzimtas īpašumā. Muižas dzīvojamā māja nodega 1922.g. Jāņu nakī.

27 Svētupes grīva - Svētupes ietekai jūrā abi krasti apauguši ar niedrēm. Rudens pārlidojumu laikā te uzturas ļoti daudz putnu. Šeit ierīkotas viesu mājas „Vējavas” un kempinga „Rakari” telšu vietas.

28 Svētciema akmeņu saliņa- atrodas iepretī Svētciema Zaļkrastu mājām, jūrā ap 200 m no krasta. Tas ir aizsargājams ģeoloģisks objekts kopš 1962.g. Kad ūdens līmenis zems, daži akmeņi ir redzami, parasti tie atrodas zem ūdens. Virsējo akmeņu diametrs ir 1-1,5 m. Saliņa veidojusies no jūrakmeņiem, ko ledus krāvumi un pavasara vētras sastūmuši valnī. Saliņa lēnām tuvojas krastam.

Naktsmītnes

Kraukļi www.kraukli.lv

Tāl. +371 26322316, 26431634. Lauku māja, 17 vietas, telšu vietas, pirts

Svētupe www.svetupes.lv

Tāl. +371 64041469, 26555239. Lauku māja, 22 vietas, telšu vietas, pirts

Smēdes www.smedes.lv

Tāl. +371 26114495, 29188192. Viesu māja, 32 vietas, telšu vietas, pirts

Vējavas www.vejavas.viss.lv

Tāl. +371 64044728, 26463252. Viesu māja,

25 vietas (vasarā 35), telšu vietas, pirts

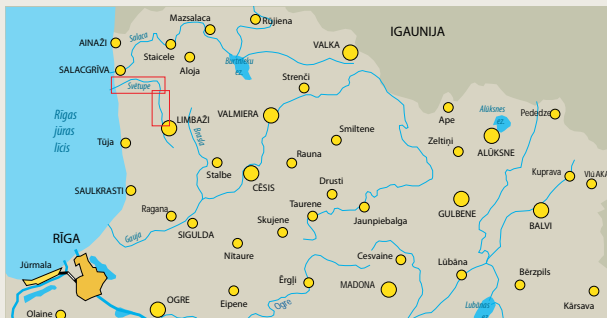
Rakari www.rakaricamp.lv

Tāl. +371 64071122, 27060869. Atpūtas komplekss, 97 vietas, telšu vietas, pirts

SVĒTUPE

Informācija tūristiem

i Limbažu tūrisma informācijas centrs

Burtnieku iela 5, Limbaži, Tālr.: +371 64070608, e-mail: limbtic@apollo.lv
www.elimbazi.lv

i Salacgrīvas novada tūrisma informācijas centrs

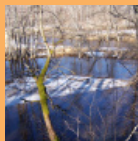
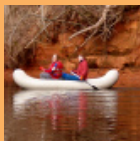
Rīgas iela 10a, Salacgrīva, Tālr. +371 64041254, e-mail: saltic@latnet.lv
www.salacgriva.lv

i Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrācija

Rīgas 10a, Salacgrīva, Tālr. +371 64071408, www.biosfera.gov.lv

i Svētupe apsaimniekotāju biedrība „Asociācija Svētupe”

Tālr. +371 28377166

Teksts: Daina Čakste, Ilze Millere

Foto: Daina Čakste, Ilze Millere, Limbažu TIC arhīvs

Materiāla izdošanu finansē: Limbažu rajona padome projektu konkursa „Pilnveidojot sevi dot citiem” ietvaros, 2007

Materiāla izdošanu finansē:

Dizains:

Hipotēku banka